Lévai Júlia

Veszni látszó konklúziók

VISSZHANG - LVI. évfolyam, 50. szám, 2012. december 14.

Fontos pillanat volt, amikor a parlamentben végre őszintén és nyíltan szólalt meg egy náci, és feketén-fehéren kimondta politikai filozófiájuk lényegét: származásuk alapján akarnak szelektálni embereket. Szerintük az érzelmi és politikai azonosulásokat a származás determinálja, ezért politikai tényező. Magától értetődő, hogy pártstratégiájukat is ennek jegyében szeretnék alakítani. Ha például az Izraelhez való viszonyról van szó, nem is tehetnek mást, minthogy az emberiség minden zsidó származású tagját a zsidó állam politikai delegáltjának tekintik. És mivel a zsidó állam az ellenségük („a zsidók az igazi agresszorok” tétel igazolása nélkülözhetetlen a holokauszt jogosságának erkölcsi indoklásához), annak delegáltjai is az ellenségeik, tehát logikus a listába vétel. (Czeizel Endre már kiállhatna végre a közszolgálati televízióban, és elmondhatná, hogy nincs olyan gén a származásainkat meghatározó örökítőanyagunkban, amely világnézetet, ország- és pártszimpátiát, vallást, attitűdöt, bármiféle mentalitást vagy konkrét tudást determinálna. A származásunk éppen ezért soha nem válhat társadalmi szelekciós elvvé. Nem azért kellene elmondania, hogy a nácik megértsék, mert ez reménytelen, hanem hogy a többieknek legyen mire hivatkozniuk a kocsmákban és az egyéb köztereken, a nácikat nemzeti elkötelezettségűnek képzelőkkel szemben.)

A tiszta náci beszéd kibukása kiváló alkalom arra, hogy a nyilvánosság szereplői újragondolják a rasszizmust és fasizmust-nácizmust érintő stratégiájukat, és megerősítsék: fölösleges, sőt, káros tabuként kerülgetni az olyan fogalmakat, mint a „származás”, a „rassz” vagy a „genetika”, s úgy tenni, mintha a fogalmak maguk lennének mocskosak, és nem az összefüggésrendszer lenne hamis, amelybe ezeket a nácik elhelyezik. (Döbbenten hallgattam annak az egyébként kiváló történésznek a bizonytalankodását, aki úgy jött zavarba a „származás” szótól, mintha valami sikamlósan erotikus témát vetettek volna föl a jelenlétében. Ezért képtelen volt értelmesen végigmondani, ami pedig a szándékában állt: hogy ugyanis nem a származások megnevezésével van baj a náciknál, hanem azzal, hogy értékhierarchiába állítják az egyes származásokat, valamint hogy ok-okozati összefüggést látnak a származás és a mentalitások között. Ehelyett valami olyasmit dadogott, hogy „annál azért körültekintőbben kell beszélni a mások származásáról, mint ahogyan ők teszik”.) Az sem ártana, ha végre konszenzus jönne létre abban, hogy a sajtó milyen terminológiával, attitűddel, kérdezési technikákkal akarná képviselni – egyszerűen szólva – a felvilágosodást, a nyilvánvalóan elkerülendő vitatkozás helyett, amely csak legitimálja, lehetséges alternatívaként tünteti fel a náci gondolkodást.

Az egyértelmű felszólalás azonban mégsem vált ugyanolyan egyszerű tisztázási lehetőséggé. Már csak azért sem, mert már rögtön az elején elsikkadt belőle a kulcsszó. Az MTI a jobbikos inkriminált mondatából („Pont itt lenne az ideje egy ilyen konfliktus kapcsán annak, hogy felmérjük azt: az itt élő (emberek között, L. J.), és különösen a magyar országgyűlésben és a magyar kormányban hány olyan zsidó származású ember van, aki nemzetbiztonsági kockázatot jelent Magyarország számára”) éppen a „származású” kifejezést – vagyis a lényeget – hagyta ki. Ezért a hírt a továbbiakban úgy tömörítették, mintha a jobbikos „zsidó politikusokról” beszélt volna, tehát olyanokról, akik egy zsidó párt vagy csoport érdekeit képviselik. Mint tudjuk, Magyarországon nincsenek ilyen politikusok, de a hír ebben a formájában kiválóan alkalmas arra, hogy elhintse: nincs itt semmiféle antiszemitizmus, a Jobbik csupán a politikai ellenfelével rivalizál. A politika már csak ilyen – az egyik csendőrséget akar, a másik meg zsidó.

Az interpretációt korrigálatlanul átvette és továbbgörgette a teljes sajtó. Akkora hatékonysággal, hogy az egyik, független rádióban még a hét közepén is azt kérdezte a műsorvezető az ez ügyben háborgó interjúalanyától: „Tényleg? Származásút mondott, nem zsidó politikust?”

Sajnálatos módon a megszólalásra válaszoló, impozáns antifasiszta tüntetés sem vált egyértelműen egy tisztázási folyamat kiindulópontjává. A nyilvánosság egy része egyáltalán nem társadalmi eseményként foglalkozott a tüntetéssel, hanem a résztvevők hatalmi pozícióinak kifejezőjeként, és ezzel önhatalmúlag lezárta a további, jövőbeli hatásainak lehetőségeit. Igaz, a társadalmi hatást illetően nem segítette a tisztánlátást például egy reprezentatív felmérés, amelyből meg lehetett volna tudni, hogy hányan és honnan értesültek a tüntetésről, tudják-e, mi volt az apropója, mit gondolnak a szervezőiről, a beszédek és az összefogás őszinteségéről, összességében a jelentőségéről. De ettől még egyértelmű, hogy a tüntetések alapvetően a társadalomnak üzennek, az ahhoz való viszonyuk a perdöntő, és nem a fellépők mögöttes viszonyai. Ráadásul a tüntetésnek már csak a létszáma folytán is az volt a legfontosabb üzenete: léteznek alternatív erők az országban uralkodó, agresszív ideológiával szemben, amely most már nem süvíthet(ne) megállíthatatlanul és főként egyedüliként a fejünk fölött. Ám ezt az üzenetet sokan meg sem hallották, mert manipulálást feltételeztek. Ami azt mutatja, hogy még mindig nem tartják tényezőnek a nyilvánosságot, a társadalmi reakciók terét. Van mire építeniük az autokráciára törekvőknek.

Több netes és rádiós vitafórumon már Rogán Antal jelenlétét is manipulációnak tekintették. Itt az volt a legfőbb kérdés, hogy melyik Rogánt kell az igazinak tekinteni: azt, aki hitelesen volt antifasiszta a tüntetésen, vagy azt, aki ugyanilyen hitelesen része az antifasisztának semmiképp sem mondható Fidesznek. A „végeredmény” nagyjából az volt, hogy a fideszes Rogán hitelteleníti az antifasiszta Rogánt, ezért vegyük úgy, hogy a tüntetésen vagy egy magánemberi Rogánt láttunk, vagy egy hazudósat.

Attól, hogy Rogán fellépésében csak a személyes múltjára esett a figyelem, elsikkadt a tüntetés másik, fontos tartalmi üzenete: az ugyanis, hogy az ő egyértelmű elhatárolódása vonalat húzott a Fidesz számára is. Hogy ettől kezdve a Fideszen (Rogánt is beleértve) *számon kérhetőek* az általa kinyilvánított elvek. A sajtóban azonban csak halvány fények estek a számonkérésre, a kormány fasisztabarát viselkedésének továbbra is fennálló következményeire, ezért annál feltűnőbbé válhatott azok attitűdje, akik a tüntetés résztvevőinek viszonyrendszerével foglalkoztak, és a tüntetés mögöttes tartományaiban végeztek „tényfeltárást”. Melynek nyomán az alábbi konklúziók terjedtek el a közvélekedésben:

1, Arendezvény áltüntetés volt, amelyet valójában a Fidesz szervezett, taktikai céllal. Rogánt a párt küldte oda (a beszédét is „ők nyomták a kezébe”), mert az ő előretolásával a Fidesz el tudja hitetni a külfölddel, hogy konzekvens antifasiszta, és általában is demokrata. Emellett el akarták terelni a figyelmet a regisztrációs törvény megszavazásáról.

2, Az egész tüntetés hamis volt, mert az úgymond Fidesszel paktáló Hit Gyülekezete szervezte, szintén azért, hogy jó színben tüntesse fel a Fideszt.

3, Megtévesztő, hogy sokan voltak a téren, mert a Hit Gyülekezetének tagjai nem számítanak valódi tüntetőknek. Kivezényelték őket, az antifasizmust diktálták nekik. A tüntetés a valódi antifasiszták átverése volt. Minden csak manipuláció, mindig minden mögött a bennfentesek összeesküvése rejlik.

És ezeket nemcsak jobboldaliaktól, hanem liberálisnak és baloldalinak mondható helyeken olvashatom, ami jelzi, hogy e társadalmi folyamatok, de különösen a változások értelmezését oldalaktól függetlenül masszívan meghatározza a rosszhiszemű, paranoiás hozzáállás.

A fenti konklúziókat olyan infantilis képzelgések mozgatják, amelyek fényévekre vannak a reális társadalomképtől:

1, „A külföld” egy konkrét elmebeteg, „aki” (mert persze személy) a kormányokat kizárólag a nácizmushoz való viszonyuk alapján ítéli meg, azon belül is abból, hogy egy képviselőjük mit mond egy tüntetésen. Ha ott az jól beszélt, a külföld ettől elkábul, és a következőkben nem veszi észre, hogy egyébként a kormány mit tesz.

2, Érdektelen, hogy a tüntetésnek milyen a társadalmi hatása-fogadtatása, és hogy az ország jelentéktelen vagy impozáns tömeget látott-e. Mindig az az érdekes, hogy milyenek a szervezők és felszólalók titkos,

hatalmi-függési-kapcsolódási viszonyai. Még akkor is az az érdekes, ha a témáról szólóknak nincs ezekről konkrét ismeretük, a sajtónak az a feladata, hogy találgatásokkal, fantáziaalapú diagnózisokkal keltsen izgalmat az olvasókban.

3, AHit Gyülekezete ugyanúgy csak taktikai megfontolásokból antifasiszta, ahogy a Fidesz és a kormány is.

4, AFidesz–Hit Gyülekezete-paktum bizonyításához a vádaskodók szemében elegendőek azok a tények (és ezek valóban tények), hogy a kifejezetten bizniszellenesként meghirdetett egyházügyi törvény a gazdasági vállalkozásként is működő hitesekhez nem nyúlt, míg a pusztán támogatásokból élő és iskolákat fenntartó kisegyházakat megfosztotta egyházi státusuktól. Eközben a gyülekezet nem állt ki a törvény kárvallottjai mellett (ami szintén igaz). A tények mellől pedig azért nem hiányoznak a szövetkezés konkrét bizonyítékai, mert a vádaskodók csak pártosságokban tudnak gondolkozni: aki nem áldozata valakinek, illetve kihasználja a helyzet kínálta lehetőségeket, az automatikusan a helyzet létrehozójának hű szövetségesévé, a kárvallottjainak pedig az ellenségévé válik.

Ezután a valóságban az összes külföldi sajtótudósítás látványosan rácáfolt a tüntetés manipulatív céljának („jó színben feltüntetni a Fideszt”) megjósolt sikerére. Egyetlen újság sem akadt, amely bármiféle jelét adta volna annak, hogy elkábult a Fidesz aktuális állásfoglalásától, és hogy emiatt elfeledkezne arról, kivel-mivel is áll szemben. Sőt: a demokratikus világ sajtója szokatlan részletezéssel ismertette a tüntetés társadalmi-politikai hátterét, és jelezte, hogy van szeme. A német *Junge Welt*nél és a svájci *Tagesanzeiger*nél például a tüntetés ismertetése során gazdag körképet adtak arról, hogy mit jelent a Fidesz politizálása a fasizálódás terén. „A Fidesz számos társadalmi terület céltudatos, lopakodó fasizálásával aktívan elősegítette annak a reakciós közéleti klímának a kialakulását, amelyben tenyészhet a zsidók elleni nyílt uszítás”. (*Junge Welt,* http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=178402:junge-welt-nem-szankcionaltak-a-jobbikot&catid=79:kiemelt-hirek&Itemid=115.).

A *Tagesanzeiger* egyértelművé tette, hogy Horthy és a két háború közötti antiszemita írók rehabilitálása hosszú távon ható tény, hiszen „Az oktatásügyi miniszter rendeletére ezeket az írókat újra beemelték a magyar iskolák tantervébe”. (http://galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=178641:tagesanzeiger-orban-elhatarolodik-a-fidesz-antiszemita-irokat-rehabilital-es-egyuettmkoedik-a-jobbikkal&catid=79:kiemelt-hirek&Itemid=115.). A lap cikke hosszan részletezi, hogyan állítanak országszerte új emlékműveket és emléktáblákat antiszemitáknak a települési önkormányzatokban, a jobbikos képviselők indítványára és a fideszesek szavazataival. Azt pedig, hogy a magyar kormány folyamatosan a nácik völkisch demagógiáját idéző nemzeti retorikával „keresi a hívek kegyeit”, még az Orbánnal gyakran *szimpatizáló Frankfurter Allgemeine Zeitung* is szóvá tette. Föl sem merült, hogy Rogán szereplése alapján mindennek azonnali eltűnését prognosztizálnák, illetve hogy a kormány tisztára mosását várták volna tőle. Mindemellett egy percig sem terelődött el a figyelem a regisztráció témájáról.

A jóslatok cáfolatának ténye azonban nem rendített meg senkit: akiknek oly nagyon fontos volt sárba rántani ezt a sokak számára mérföldkőnek számító tüntetést, azok közül egy sem korrigálta a tüntetésről alkotott, összeesküvéseket és álságokat vizionáló ítéletét. Szemléletmódjuk virulens, és sajnos az is marad, ameddig a sajtó egésze nem képes nagyobb erővel képviselni a nyilvánosság erejét és jelentőségét. Márpedig anélkül csak elveszni tudnak az ilyen és ehhez hasonló tüntetések igazi konklúziói.